משניות מבוארות מסכת ערכין פרק ג

ה) אין פוחתין מששה טלאים המבקרין ממום. שהיו צריכין להיות בלשכת שבהר הבית, כדי שיהא מוכן. דיסוכר התנא דכבשים של תמידין צריכין בקור ממום ארבעה ימים. דילמא מפסח שעשוי שלקחו אותו מבעשור לחדש. וילא מועדו האמור בתמידים (במדבר כח, ח), ממועדו האמור בפסח (שם ט.ב), ולקבך בבקר בשלקחה שהיו הכבשים מן הלשכה בשאר שעות. ולעבר מביא שנים אחרים מן השוק ובודקן ממום. ומניחם בלשכת הטלאים. ונתן התנא סימן לזה, כדי שיהא **לשבת ולשני ימים בשני של ראש השנה.** ואז היה צריך להכין התמידים של יום שלישי בשבת מלפני השבת, דילא מצי קדם היום ליקח ולבשקו טלה. ובהכרח דברי צריך לכהנים מלפני השבת. והכי נמי לעולם צריך בקור ארבעה ימים. **ומוסיפין יותר משש טלאים עד לעולם.** שאם רצו להוסיף מוסיפין. **אין פוחתין משתי חצוצרות.** כשתוקעין בחצוצרות אין פוחתין משנים. ומפרש בתוי"ט דאולי הטעם משום דכתיב (שם פ"י, ח) "ותקעתם בחצוצרות", דברי המשנה. או משום דכתיב (שם ב) "גבי משה: "עשה לך שתי חצוצרות". **ומוסיפין עד לעולם.** אין פוחתין **משתעה כנורות,** לא אתפרש טעמא. **ומוסיפין עד לעולם. והצלצל לבד.** היינו שבלעל אחד היה שם, כתיב (דברי הימים-א טז, ה): "ואסף במצלתים" ומאי דכתיב במצלתים, לשון רבים, מפני שהן שתי תחיכות וחבות של מתכות שמכין זה על זה. **ז) אין פוחתין משנים שבעה לוים עומדים על הדוכן.** היא אצטבא שהלוים עומדים עליה בשעת השיר, וצריכים תשעה לוים לתשעה נבלים. שנים לשני נבלים, ולוי אחד לצלצל. **ומוסיפין עד לעולם. אין לוי קטן נכנס לעזרה לעבודה** לא לבבד העזרה ולא לתגיף הדלתות. **אלא בשעה שהלוים עומדים בשיר.** אז נכנסים לוים קטנים לשורר עמהם. **ולא היו הקטנים** מתנגנים שיר **בגבל וכנור, אלא בפה. כדי לתן תבל בנעימה.** לתן תבלין בנעימת הלוים, שקול הקטנים דק וצלול ומתבל את קול הגדולים. **רבי אליעזר בן יעקב אומר,** אין אותן הקטנים עולין למנין שנים עשר הלוים הנאמר לעיל. **ואין עומדים על הדוכן אלא אחד היו עומדין וראשונין מבין גדלי הלוים. וגדולי הלוים היו נקראים** אותן הקטנים. שמגדיירין את הלוים הגדולים שאין יכולים לבשם בקול בסותם.

פרק ג **ה** **אין פוחתין משלשה טלאים המבקרין לשלשת הטלאים, כדי לשבת ולשני ימים טובים של ראש השנה, ומוסיפין עד לעולם. אין פוחתין משתי חצוצרות,(ומוסיפין עד לעולם. אין פוחתין) משתעה כנורות, ומוסיפין עד לעולם. ו** **אין פוחתין משנים שבעה לוים עומדים על הדוכן, ומוסיפין עד לעולם. אין לוי קטן נכנס לעזרה לעבודה אלא בשעה שהלוים עומדים בשיר, ולא היו אומרים בגבל וכנור אלא בפה, כדי לתן תבל בנעימה. רבי אליעזר בן יעקב אומר, אין עולין מבין הלוים, אלא בארץ היו עומדין, וראשיהן מבין רגלי הלוים, וצוערי הלוים היו נקראים:**

פרק ג **ה** **אין בערכין לקהל ולהקהיל ולהחמיר, בשור המועד שהמית את העבד לקהל ולהקהיל ולהחמיר, באונס ומפתה המוציא שם רע לקהל ולהקהיל ולהחמיר. יש בערכין לקהל ולהקהיל כיצד, אחד שהעריך את הנאה שבשיראל ואת הכעור שבישראל, נותן חמשים סלע. ואם אמר הרי דמיו עלי, נותן את שויו: ב** **בשדה אחזה לקהל ולהקהיל כיצד, אחד המקדיש בחולת המחוז ואחד המקדיש בברדסות שבסביר, נותן בזרע חמר שעורים חמשים שקל כסף. ובשדה מקנה, נותן את שויו. רבי אליעזר אומר, אחד שדה אחזה ואחד שדה מקנה. מה בין שדה אחזה לשדה מקנה, אלא שבשדה אחזה נותן חמש, ובשדה מקנה אינו נותן חמש. ג** **בשור המועד שהמית את העבד, יש בו לקהל משאר שור שהמית בן חורין, ולהחמיר. כיצד, אחד שור שהמית את הנאה שבעבדים, אפילו שוה מנה, ואת הכעור שבעבדים אפילו אינו שוה אלא דינר, נותן שלשים סלע. אבל המית בן חורין, נותן את שויו, דכתיב (שמות כא, ל): "ונתן פדיון נפשו" דמי נזוק. חבל בזה ובזה. בין בעבד בין בבן חורין, משלם נזק שלם. ד) באונס ובמפתה הבתולה, יש בו לקהל ולהחמיר. כיצד, אחד שאנס ופתה את הנערה שבכהנה, ואת הקטנה שבישראל, נותן חמשים סלע. הכל לפי המביש המתבייש. ונתן חמשים סלע לאביה, כל הבשת והפגם שצריך לשלם חרש המחמשים שקל, שהמחמשים יש בהם רוצה לשלם בשפיחה כמו זו אם רוצה לשלמה לגבעה שיש לו קורת רוח ממנו, בכמה היה מוסיף יותר מבעולה. ואת הבשת שמין לפי המביש והמבייש, דהיינו אדם בקלה שבישו. בשתו מרבה, והמתבייש לפי חשיבותו בשתו. ה) במוציא שם רע על נערה שנמצאה בתולה, יש בו לקהל ולהחמיר, כיצד, אחד שהוציא שם רע על גדולה שבכהנה, שהפגם גדול יותר, ועל קטנה שבישראל, ונתן מאה סלע לאבי אשתו. נמצא האומר בפיו שמוציא שם רע שלא מצא בתולים, יתר גרוע מן המושה מעשה, שהאונס אותה משלם רק חמשים סלע, והמוציא שם רע, מאה סלע. ואמרינן בגמרא כיון דכתיב (דברים כב, יט): "כי הוציא שם רע", הרי שעל השם רע שהוציא משלם, שכן מצינו שלא נחתם גזר דין על אנותינו במדבר אלא על לשון הרע, שנאמר (במדבר יד, כב) "גבי מרגלים: "וינסו אתי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי:"**

ח' סיון

מסכת ערכין פרק ד - ה משניות מבוארות

יכנסו לארץ, מתכדיב "זה" דמיתבר לגמרי (משמע דזה הענן לבד שקול כנגד העשר פעמים שלא שמעו בקולי, וזה שגרם לנעוץ שלא יכנסו לארץ, ולא משום צרוף האחרים).

פרק ד **א** כתוב בתורה (ויקרא כז, ח): "ואם פוך תאיר מערכך וגו' על פי אשר תשיג יד הנדר יערכהו הכהן". שאם הוא עני הוא נותן על פי אשר תשיג יד. **א) השג יד בארץ,** שאם הנודר בא לידו משגת, נותן כפי השג יד, ואזלינן בתר נודר, שאפילו אמר ערך עשיר עלי נותן כפי השג יד. **והשמים בנדר.** שאם העריך ערך זקן ונותן ערך זקן, ואפילו הנודר לבד, דהיינו **בנדר.** כדי שיהא הנודר עצמו מעריכו. **והערכין בנערה.** דאם הנערה נקבה, דהיינו שאמר ערך אשה בלבד אינו עלי, אפילו הנקבה זכר, נותן ערך נקבה. **והערך בזמן הערך.** כדמפרש לקמן שאם הערך עצמו כשהיה פחות נותן הנודר, ואם לפי זמן הערך. ומפרש הנתנא **השג יד בנודר, כיצד, עני שהעריך את העשיר, ונתן ערך עני. ושעשיר שהעריך את העני, ונתן ערך עשיר.** דכתיב (שם): "על פי אשר תשיג יד הנדר". **ב) אבל בקרבנות אינו כן,** אלא בקרבנות כפי מה שהתחיב. **הרי שאמר קרבנו של מעורע לא היה מעורע. ואם מצורע עני מביא קרבן עני, ואם היה מצורע עשיר, מביא קרבן עשיר,** אפילו כשהתחיב בקרבן זה הוא עני. **רבי אומר, אומר אני אף בערכין כן,** אלו מתרמי בערכין דומיא דקרבנות, גם בערכין הני כקרבנות, והא דאמרינן בערכין אינו כקרבנות, לפי שאין הנערך חיב כלום, מה שאין כן בקרבנות, וכדמפרש ואזיל, **וכי מפני מה עני שהעריך את העשיר נותן ערך עני, שאין העשיר חיב כלום,** אלא שמדד ערך העשיר לא נתפנו אלא בכמדת שנותיו חיב להעשיר, בדמצורע הרי המצורע חיב להביא, ולכן האומר קרבנות פלוני מצורע עלי והוא עשיר, חיב העני בקרבנות עלי. **אבל העשיר שאמר ערכי עלי** שחיב ערך שלם, **ושמע העני ואמר מה שאמר זה** הרי הוא **כם עלי, נותן ערך עשיר.** הרי עני בשעת הנדר היתה ידו משגת. **רבי יהודה אומר אפילו עני והעשיר** אינו אומר שהמית הכהן כבר עני, **נותן ערך עשיר.** דכתיב (שם): "ואם מך הוא מערכך", עד שיהא במכוונו מתחלה ועד סוף. **ג) אבל בקרבנות** מצורע אינו כן, אלא אפילו אבי אמו אחר שנתחיב בקרבן, ואפילו היה רובא בשעה שנתחיב, הכהן הקרבן, **והניח** לו אבי אמו רובא. היינו עשרת אלפים דיערים. או שהיתה **סיפונו בים** משכרת לאחרים.

ח' סיון

ה **השג יד, בנודר. והשנים, בנדר. והערכים, בנערך. והערך, בזמן הערך. השג יד בנודר כיצד, עני שהעריך את העשיר, ונתן ערך עני. ועשיר שהעריך את העני, ונתן ערך עשיר: ו** **אבל בקרבנות אינו כן. הרי שאמר, קרבנו של מצורע לם עלי, אם היה מצורע עני, מביא קרבן עני. עשיר, מביא קרבן עשיר. רבי אומר, אומר אני אף בערכין כן, וכי מפני מה עני שהעריך את העשיר נותן ערך עני, שאין העשיר חיב כלום. אבל העשיר שאמר ערכי עלי ושמע העני ואמר מה שאמר זה עלי, נותן ערך עשיר. היה עני והעשיר או עשיר והעני, נותן ערך עשיר. רבי יהודה אומר, אפילו עני והעשיר וחזר והעני, נותן ערך עשיר: ג** **אבל בקרבנות אינו כן, אפילו אבי אמו מת והניח לו רבוא, ספיגתו בים ובאו ברבואות, אין להקדש בהן כלום: ד** **שנים בנדר כיצד, ילד שהעריך את הזקן, ונותן ערך זקן. וזקן שהעריך את הילד, ונותן ערך ילד. וערכים בנערך כיצד, איש שהעריך את האשה, ונתן ערך אשה, ואשה שהעריכה את האיש, ונתנה ערך איש. והערך בזמן הערך. כיצד, העריכו פחות מבן חמש ושנה, מבן עשרים ונעשה יותר על בן חמש, או פחות מבן עשרים ונעשה יותר על בן עשרים, ונתן בזמן הערך. יום שלשים, כלמטה ממנו. שנת חמש ושנת עשרים, כלמטה ממנו. שנת חמש ושנת עשרים, כלמטה ממנו, שנותנו כלפני חמש ושנת וכלפני עשרים, שנאמר (שם ז): "ואם מבן ששים שנה ומעלה אם זכר", משמע שעלתה שנת ששים ואז נדון בששים, ונותן ערך זקן, אבל עד גמר ששים נדון כלפני ששים. הרי אנו למדים בכלם משנת ששים, מה שנת ששים כלמטה ממנו. אף שנת חמש ושנת עשרים, כלמטה ממנה. ומקשה תנא דמתניתין, הן, אם עשה שנת ששים כלמטה ממנה מפני שהוא להחמיר, דעד ששים כלמטה ממנו נתן ערך יותר מששים ונעשה בן שנת חמש ושנת עשרים כלמטה ממנה, להקל, דעדך בן חמש ובן עשרים יותר הוא. תלמוד לומר: שנה לגזרה שוה. מה שנה האמורה בשנת ששים כלמטה ממנה, אף האמורה בשנת חמש ושנת עשרים, כלמטה ממנה, בין להקל בין להחמיר. רבי אליעזר אומר אפילו בגמר השנה עדין כלמטה. עד שיהיו יתרות על השנים חדש יום אחד, דילוף מעלה דכתיב כאן "מבן ששים שנה ומעלה", וכתיב (במדבר יח, טז) "ופדויו מבן חדש", מה להלן גבי פדיון הבן אינו נפדה עד חדש ויום אחד, אף כאן עד שיוסיף על ששים חדש ויום אחד, ושנת בן חמש ובן עשרים יליף בגזרה שוה שנה שנה.**

פרק ד **א) האומר משקלי עלי, ונתן משקלו,** ומה הוא נותן, אם אמר **משקלי כסף** עלי, ונתן משקלו כסף, אם אמר משקלי זהב, עלי, ונתן משקלו זהב, אם לא פרש שום דבר נקשיה בכל דבר שדברו לשקלו במקום

ובאו ברבואות. דהיינו שהיו חיבים לו דמי שכירות עשרות אלפי דיערים, כיון שאין לו עתה הכסף בידו, דהרי שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף. **אין** לו **להקדש בהן כלום,** ומביא קרבן עני. דסובר האי תנא ר"א לקמן דפרק ו משנה ג, דכיון שאין בידו אלא אותה ספינה, אינו נקרא עשיר, כמו שנותנין לזה שהוא חמר, דמחורו, תלאכה, בקרו, ואין נוטלין אותן מאתו דהויא הפסדנו, וכן הוא לבעל הספינה, אינו נוטלין ממנו ספינתו דהויא פרנסתו. יש בפרשת ערכין ארבעה חלוקי שנים, מבן חדש ועד חמש שנים, לזקר חמשה שקלים ולנקבה שלשה. ומבן חמש שנים עד עשרים שנה. הזקר עשרים שקל ולנקבה עשרה. ומבן עשרים שנה עד בן ששים שנה, לזקר חמשים שקל, ולנקבה שלשים. ומבן ששים שנה ומעלה, לזקר חמשה עשר שקלים, ולנקבה עשרה. **ד) שנים בנדר כיצד, ילד מבן עשרים** ועד בן ששים **שהעריך את הזקן,** שאמר ערך עלי פלוני זקן עלי, **ונתן ערך זקן. וזקן שהעריך את הילד, ונתן ערך ילד. וערכים בנערך כיצד, איש שהעריך את האשה, ונתן ערך אשה, ואשה שהעריכה את האיש, ונתנה ערך איש. והערך בזמן הערך. כיצד, העריכו פחות מבן חמש ושנה, מבן עשרים ונעשה יותר על בן חמש,** (ויקרא כז, יז) **גבי ערך זקן:** "כערכך יקום", **והיינו כשעת הערך. יום שלשים** של קטן **כלמטה ממנו,** שאינו נתון כלום. **וכן שנת חמש ושנת עשרים, כלמטה ממנו,** שנותנו כלפני חמש ושנת וכלפני עשרים, **שנאמר** (שם ז): **"ואם מבן ששים שנה ומעלה, אם זכר",** משמע שעלתה שנת ששים ואז נדון בששים, ונותן ערך זקן, אבל עד גמר ששים נדון כלפני ששים. **הרי אנו למדים בכלם משנת ששים, מה שנת ששים כלמטה ממנה. אף שנת חמש ושנת עשרים, כלמטה ממנה.** ומקשה תנא דמתניתין, **הן, אם עשה שנת ששים כלמטה ממנה** מפני שהוא **להחמיר, דעד ששים כלמטה ממנו, נעשה בן שנת חמש ושנת עשרים כלמטה ממנה,** דעדך בן חמש ובן עשרים יותר הוא. **תלמוד לומר: שנה לגזרה שוה. מה שנה האמורה בשנת ששים כלמטה ממנה, בין להקל בין להחמיר. האמורה בשנת חמש ושנת עשרים, כלמטה ממנה. בין להקל בין להחמיר. רבי אליעזר אומר אפילו בגמר השנה עדין כלמטה. עד שיהיו יתרות על השנים חדש יום אחד:**

פרק ד **א** **האומר כסף עלי, ונתן משקל זהב, ומה הוא נותן, אם אמר משקלי כסף עלי, ונתן משקלו כסף, אם אמר משקלי זהב, עלי, ונתן משקלו זהב, אם לא פרש שום דבר נקשיה בכל דבר שדברו לשקלו במקום**